

Fecr Yayınları: 651

KUR'AN VE BİLİM

Prof. Dr. Celal KIRCA

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

3. Baskı: Şubat 2023

ISBN: 978-625-8304-98-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN VE BİLİM

Prof. Dr. Celal KIRCA

Ankara 2023

Prof. Dr. Celal KIRCA

1945 yılında Giresun, Espiye/Cibril’de doğdu. İlk tahsilini Cibril İlkokulunda yaptı (1957). İstanbul İmam-Hatip Okulunu bitirdi (1960-1967). Aynı yıl girdiği İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden 1971 yılında mezun oldu. 1969 yılında fark imtihanlarını vererek Pertevniyal Lisesini bitirdi ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine kaydoldu. Öğrencilik yıllarında *Tohum* ve *Tarla* dergilerinde çalıştı. Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olduktan sonra Ordu Merkez Ortaokulu Din Bilgisi öğretmenliğine atandı (1971). Daha sonra Ordu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmenliğine tayin edildi (1973). Gököy İmam-Hatip Lisesi Müdürlüğü görevinde bulundu (1976-1977). Açılan imtihanları kazanarak Kayseri Yüksek İslam Enstitüsüne tefsir asistanı olarak atandı (1977). *İlmî Tefsir Hareketi* adlı teziyle anılan enstitüye öğretim üyesi olarak tayin edildi (1981). *Kur’ân-ı Kerim ve Modern İlimler* adıyla basılan tezle doktor unvanını aldı (1984). Sırasıyla 1985’te yardımcı doçent, 1988’de doçent, 1994’te profesör oldu. Araştırmalarda bulunmak üzere İngiltere’ye gitti (1995). İki dönem dekan yardımcılığı (1994-2000), Üniversite Genel Sekreter Vekilliği (1999-2000) ve iki dönem de dekanlık görevinde bulundu (2000-2006). Erciyes Üniversitesi Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği ve Başkan Yardımcılığı, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Kurucu Üyeliği ve Başkanlığı ve *Bilimnâme Dergisi*’ni yayın hayatına kazandırma gibi birçok sosyal faaliyet içinde yer aldı. 2012 yılında emekli oldu.

Çalışmaları

1. *Kur’ân-ı Kerim ve Modern İlimler*, Marifet Yayınları, İstanbul 1981, (2. baskı Marifet Yayınları İstanbul 1993).

2. *Kur’ân-ı Kerim ve Fen Bilimleri*, Marifet Yayınları, İstanbul 1984, (2. baskı 1989; 3. baskı, 1994; 4. baskı, 1997; 5. baskı, 2005. Bu 4 baskı da Marifet Yayınları tarafından yapılmıştır).

3. *Kur’ân-ı Kerim Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1988 (Müşterek).

4. *Sahabiler Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1989 (Müşterek).

5. *Evlîyalar Ansiklopedisi*, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1990 (Müşterek).

6. *İlimler ve Yorumlar Açısından Kur'an'a Yönelişler*, Tuğra Yayınları, İstanbul 1993, (2. baskı Marifet Yayınları, İstanbul 2009; 3. baskı Fecr Yayınları, Ankara 2021).

7. *Tefsir Usûlü Ders Notları*, Kayseri 1993.

8. *Kur'an ve İnsan*, Marifet Yayınları, İstanbul 1995, (2. baskı Fecr Yayınları, Ankara 2022).

9. *Kur'an ve Bilim*, Marifet Yayınları, İstanbul 1996, (2. baskı 1997).

10. *İslâmî Kavramlar*, Sema Yazar Gençlik Vakfı Yayınları, Ankara 1999 (Müşterek).

11. *Hayatın İçinde Hayatla Birlikte Kur'an'ı Anlama*, Marifet Yayınları, İstanbul 2010, (2. baskı Anadolu Ay Yayınları, Ankara 2019).

12. *İlmî Fikrî ve Dinî Konuşmalar*, Kayseri 2010.

13. *Bir Arada Yaşama Ahlakı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2015 (Müşterek).

14. *Bir Nesle Mensubiyetin Hikâyesi: Anılar ve Düşünceler*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2017, (2. baskı Çamlıca Yayınları, İstanbul 2018).

15. *Cibril-Espiye: Anılara Yolculuk*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2017, (2. baskı Kimlik Yayınları, Kayseri 2019).

16. *Kur'an ve Sosyal Hayatımız*, Fecr Yayınları, Ankara 2018.

17. *Din Eğitimimiz Anılar-Sorunlar-Düşünceler*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2020.

18. *Bir Neslin Mazideki İzleri Portreler*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2021.

19. *Unutulmamış Anıların İz Düşümü*, Kimlik Yayınları, Kayseri 2021.

20. *Kur'an ve Güncel Dinî Meselelerimiz*, Fecr Yayınları, Ankara 2021.

21. *Din Anlayışımız Sorunlar-Düşünceler*, Fecr Yayınları, Ankara 2022.

Ayrıca yayımlanmış birçok makale, tebliğ ve ansiklopedi maddesi bulunmaktadır.

*Bu eserimi, bilim hayatını tercih etmeme sebep olan
ve bir bilim adamı olarak yetişmemde emeği geçen
bütün hocalarımın aziz hatıralarına ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖN SÖZ-----	9
ÖN SÖZ-----	11

GİRİŞ

Bir Bilgi Objesi Olarak Kur'an-----	19
-------------------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN ve BİLİM

1. Kur'an-Bilim İlişkisi-----	33
2. Kur'an'a Bilimsel Yöneliş -----	40
3. Kur'an'a Bilimsel Yönelişin Problemleri-----	59
4. İbn Sînâ'ya Göre Kur'an-Bilim İlişkisi -----	67
4.1. Kur'an ve Tıp -----	70
4.2. Kur'an ve Tabii Bilimler-----	77
5. İmam Gazzâlî'ye Göre Kur'an-Bilim İlişkisi -----	84
6. İbn Rüşd'e Göre Din-Bilim İlişkisi-----	91

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN ARAŞTIRMALARI

1. Kur'an-ı Kerim'in Cemi ve İstinsahı Meselesi -----	101
1.1. Kur'an'ın Mushaf Hâline Getirilişi -----	107
1.2. Hz. Osman'ın Kur'an'ı İstinsahı Meselesi -----	111
1.3. Hz. Hafsa Nüshasının Yakılması Olayı -----	116
2. Mezhebî Tefsir Ekolleri ve Kur'an-----	121
2.1. Mezhebî Tefsir Ekollerinin Ortaya Çıkışı -----	123
2.2. Şia'nın Tefsir Anlayışı-----	130
2.3. Haricilerin Tefsir Anlayışı-----	136
2.4. Mutezile'nin Tefsir Anlayışı-----	140
2.5. Ehl-i Sünnet'in Tefsir Anlayışı -----	145
3. Ca'fer es-Sâdık ve Ona İzafe Edilen Tefsiri-----	152
3.1. Ca'fer es-Sâdık'ın Hayatı -----	154
3.2. Sahabe Hakkındaki Görüşü-----	160
3.3. Eserleri-----	163

3.4. Tefsiri-----	164
3.5. Nâfiz Paşa Nüshası-----	166
3.6. Bu Nüshanın Ravileri-----	167
4. Rivayet Tefsiri ve İmam Buhârî-----	174
5. İmam Mâtürîdî'ye Göre Tefsir ve Tevil-----	180
5.1. Tefsirde Mâtürîdî'nin Rolü-----	184
5.2. Tefsir ve Tevil Kelimelerinin Etimolojik Anlamları-----	187
5.3. Mâtürîdî'nin Tefsir ve Tevil Anlayışı-----	190
5.4. Kur'an ve Hadis'te Tefsir ve Tevil-----	193
6. Necmeddin Dâye'ye Göre İnsanın Halifeliği-----	198
6.1. İnsan ve Halifelik-----	202
6.2. Halifeliğin Dereceleri-----	206
7. Bir Tefsir Eleştirisi: Abdüllatîf Bağdâdî Örneği-----	211
8. Molla Hüsrev'e Göre İman-Amel İlişkisi-----	218
8.1. "Allah'ın Azabı Geldiği Gün"den Maksat Nedir?-----	219
8.2. İmanın Son Kabul Olduğu An Ne Zamandır?-----	222
8.3. İman-Amel İlişkisi-----	224
9. Yunus'un Şiirlerinde Kur'an'ın Yansıması-----	232
10. Mehmed Âkîf'in Şiirlerine Konu Ettiği Ayetler-----	240
10.1. Mehmed Âkîf ve İslam-----	242
10.2. Şiirlerine Konu Ettiği Ayetler-----	243
11. Kur'an'ın Edebî Yönü-----	258
11.1. Kur'an Şiir ve Şairler-----	260
11.2. Kur'an ve Nesir-----	263

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖN SÖZ

Kur'an ve Bilim, Kur'an'ın, bilim ile ilişkisi, bu ilişkinin mahiyeti, boyutları ve sorunlarını ele alan ve ayrıca muhtelif tarihlerde yayımlanan Kur'an konulu çeşitli bilimsel makalelerden oluşan bir eserdir. Kur'an-bilim ilişkisi; Kur'an'a bilimsel yöneliş ve bu yönelişin sorunları; İbn Sînâ, İmam Gazzâlî ve İbn Rüşd'e göre Kur'an-bilim ilişkisi; Kur'an'ın cemi ve istinsahı meselesi; mezhebî tefsir ekollerinin ortaya çıkışında Kur'an'ın rolü; Ca'fer es-Sâdık'a izafe edilen tefsir; rivayet tefsiri ve İmam Buhârî; Necmeddin Dâye'ye göre insanın halifelîği; bir tefsir eleştirisi: Abdüllatif Bağdâdî örneği; Molla Hüsrev'e göre iman-amel ilişkisi; Yunus'un şiirlerine Kur'an'ın yansıması; Mehmed Âkif'in şiirlerine konu ettiği ayetler ve Kur'an'ın edebî yönü, bu kitapta yer alan başlıca konu başlıklarıdır.

İlk baskısı, 1996; ikinci baskısı ise 1997 yılında Marifet Yayınları tarafından yapılan fakat tükendiği için piyasada mevcudu bulunmayan *Kur'an ve Bilim* adlı bu eser, yaklaşık çeyrek asır sonra değerli öğrencim Tuncer Namlı ile Fecr Yayınları editörü Hüseyin Nazlıyıldın tarafından önerilen “Bütün Eserleri” ismiyle kitaplarımı yayımlama projesinin de beşinci kitabıdır.

Kitap, baskıdan önce gözden geçirilmiş, makalelerde görülen hatalar düzeltilmiş, aslını ve sistematîğini bozmayacak şekilde bazı ilaveler yapılmış ve iç dizaynında yapılan değişiklik ile de yeni bir hüviyet kazanmıştır. Dolayısıyla kitap, sahip olduğu bu içerik ile Kur'an-bilim ilişkisi, mahiyeti ve sorunlarını açıklamayı ve Kur'an kültürüne bir katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu vesileyle kitabın basımında gösterdikleri kolaylık için Tuncer Namlı ve Hüseyin Nazlıyıldın'a, ayrıca Fecr Yayınları'nın tüm çalışanlarına en içten şükranlarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Celal KIRCA
10 Şubat 2023 Kayseri

ÖN SÖZ

Kur'an-ı Kerim, insan hayatını hedefleyen ve buna yönelik bilgileri ihtiva eden son münzel kitaptır. Dolayısıyla bu bilgiler, hayatının her alanında insana yol gösterici bir niteliğe sahip bulunmaktadır. Zira son şeklini almış bulunan bir münzel kitabın, bütün insanları kuşatabilmesi ve onlara doğru ve sağlıklı bir biçimde ulaşabilmesi için çok özel bir bilgi organizasyonu ve evrensel bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Onun bir defada değil de 23 yılda parça parça indirilmesinin arka planında yatan amaç da budur. Çünkü Kur'ani muhtevada yer alan bilgilerin önemli bir bölümü, herhangi bir sebebe bağlı olmaksızın; diğer bir bölümü de belli şartlara ve sebeplere bağlı olarak indirilmiştir. Bu tasnife göre birinci bölümde yer alan bilgiler, “sunulmuş vahy”i; ikinci bölümde yer alan bilgiler ise “istenilmiş vahy”i sembolize etmektedir. Dolayısıyla bu tanımlama, aynı zamanda Kur'ani muhteva ve bu muhtevaya ait anlam boyutlarının anlaşılması ve değerlendirilmesinde önemli bir etkindir.

Kur'an'da yer alan muhtevayı ve bu muhtevaya ait anlam boyutlarını kategorik bir yaklaşımla ele alacak olursak bu muhtevanın, Allah, insan ve kâinat eksenini etrafında dönüp dolaştığı, bu üç ana kavramın birbiriyle ilişkilerine yönelik olduğu, daha açık bir ifadeyle söylersek bu muhtevada, “tanıtım”, “konum”, “konuma bağlı sorumluluk” ve “sorumluluk ilkeleri”nin yer aldığı görülmektedir.

Kur'an'da Allah'ı tanıtan bilgiler, özellikle O'nun ne olduğu ve ne olmadığına yöneliktir. Allah'ın sıfatları/nitelikleri rivayetlerde 99 olarak zikredilse de Kur'an'da bu sayının çok daha fazla olduğu görülmektedir.

İnsanı tanıtan bilgiler ise insanın hem kimliği hem de kişiliğine yöneliktir. “Kim?” sorusunun cevabı, insanın, kimliğini; “nasıl?” sorusunun cevabı ise kişiliğini açıklar. İnsanın sahip ol-

duğu kimlik, biri, fitri/gayriiradi; diğeri ise iradi olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Fitri kimlik, insan kimliği başta olmak üzere cinsiyet ve etnik kimlikler gibi tercihe bağlı olmayan; iradi kimlik ise başta inanç kimliği olmak üzere medeni, ilmî, meslekî vs. gibi tercihe bağlı kimliklerdir. Kur'an, bu kimliklerden irade dışı kimlikleri, –ne yüceltici ne de alçaltıcı gibi– bir değer unsuru olarak görmezken; iradeye bağlı kimlikleri ise bir değer unsuru olarak kabul eder. Nitekim Kur'an'da, iman edenler/bilenler ile iman etmeyenler/bilmeyenler yani müminlerle kâfirler/müşrikler bir tutulmaz.

Kur'an'da, kişilikle ilgili bilgilerin boyutu ve içeriği, kimlik bilgisinin boyutu ve içeriğinden çok daha fazladır. “Nasıl bir Müslüman?” sorusunun cevabını oluşturan ve “Müslüman” karakterini yansıtan bilgilerin kimlik bilgisinden daha fazla Kur'an'da yer alması, onun evrensel mesajına uygun bir sonuçtur. Zira kimlik, insana bazı şeyler kazandırsa da çok şey kazandırmamaktadır. İnsana çok şey kazandıran, insanın kişiliğidir. Çünkü kimlik, insanın, günah işlemesine yeterince engel olamazken; kişilik ise büyük ölçüde engel olabilmektedir. Bir başka ifadeyle, kişilik sahibi insanlar, kimliklerini öne çıkararak insanlardan daha az günah işlemektedirler. Bu nedenle insan kimliğini hedefleyen Kur'an, onun kişilik kazanmasına yönelik bilgiler de vermektedir.

Kâinatın tanıtım bilgisi ise Allah ve insanın tanıtım bilgisine oranla yok denecek kadar azdır. Bunun sebebi, varlık âlemine, Kur'ani ifadeyle “şehadet” âlemine ait bilgilerin araştırılması ve keşfedilmesinin, insanoğlunun iradesine terk edilmiş olmasıdır. Şüphesiz bu durum, kâinatın ve insanın konumundan kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte kâinatın niçin var edildiğine cevap teşkil edebilecek bazı bilgiler Kur'an'da yer alsa da nasıllığına dair bilgileri öğrenme, bunun için araştırma yapma ve keşiflerde bu-

lunmanın insanın sorumluluğuna bırakıldığı ve bunun da genel bir ilke olduğu görülmektedir.

Allah, insan ve kâinatın konumu ile ilgili olarak Kur'an'da yer alan bilgilere gelince bu bilgilerin, en az tanıtım bilgileri kadar ayrıntılı olduğu görülmektedir Nitekim Kur'an'da, Allah Teala, İlah, Rab, Yaraticı, hidayet edici konumda olan tek vacibu'l-vücut olarak tanıtılmaktadır. O'nun zati sıfatları, kendisini tanıtan; kâinat ve insanla ilgili sıfatları ise hem tanıttıcı hem de konumunu açıklayıcı sıfatlardır. Mesela, Mâliku'l-mülk, Bâri', Hafız, Rezzâk, Muhyî vs. gibi sıfatlar, Allah'ı, hem tanıtan hem de konumunu açıklayan; Adl, Afuv, Gaffâr, Rahîm vs. gibi sıfatlar ise hem tanıtan hem de görevini açıklayan sıfatlardır. Şüphesiz Allah için söz konusu olan bu görev, O'nun ilahlığının bir gereğidir. Nitekim "Kendisine şirk koşulmadığı sürece, Allah'ın, kullarını affetmesi, kulların Allah üzerindeki hakkıdır."¹ hadisi de affın, Allah'a ait bir görev olduğunu ifade etmektedir.

Kur'an, insanın konumunu, Allah'a karşı, kul; hemcinsine karşı, insan; varlık âlemine karşı ise halife olarak açıklamaktadır. Bu tanıma göre, hem Allah'ın kulu hem de yeryüzünün halifesi olan insan, hemcinsinin ise ne kulu ne de Rab'bıdır. Zira insan, ancak Allah'a kul ve varlık âlemine karşı halife olarak görevlendirilmiştir. Dolayısıyla sorumluluğu da bu amaca yöneliktir. Bu sebeple insan, Allah'a karşı, kulluk; varlık âlemine karşı, halifelik; hemcinsine karşı ise insanlık görevi ile yükümlü kılınmıştır.

Kulluk, kurallı ve kurlsız olmak üzere Allah'a karşı yapılan ibadetlerin tümü; insanlık, insanın beraberinde getirdiği fitri değerler ve ahlaki erdemlerin bütünü; halifelik ise insanın, varlık âlemini tanınması, kesbetmesi ve hayatını kolaylaştıracak bilgiler elde etmesidir. Bu sebeple İslam, insan fitratına uygun ve onunla örtüşen bir dindir. Söz konusu yükümlülük, hem insanın hem

---

¹ Buhârî, Cihad 46.

de kâinatın konumundan kaynaklanmaktadır. Zira insan, iradeli; kâinat ise iradesiz bir varlıktır. Bu sebeple de kâinat, insan karşısında hizmetli konumunda olup görevi de yaratılış amacına uygun olarak insana hizmet etmek ve onun hayatını kolaylaştırmaktır.

Kur'an'ın, muhatabı insan, amacı da insana yol göstermek ve klavuzluk etmek olduğuna göre, sorumluluk ilkeleri de ancak insana yönelik olacak demektir. Zira konumu itibarıyla ne Allah ne de kâinat, Kur'an'da yer alan ilkelere muhataptır. Çünkü Allah, ilkeleri koyan; kâinat ise Allah'ın koyduğu ilkeye göre insana hizmet eden varlıktır. Sorumluluk ilkesi, sadece Kur'an'ın muhatabı insana yönelik olup diğer varlıkları kapsamamaktadır. Kur'an'da, insana yönelik sorumluluk ilkeleri ise doğru-yanlış, helal-haram, temiz-pis ve dengeli-dengesiz bir hayatla ilgilidir. Buna göre insan, imandan sonra doğru, helal, temiz ve dengeli bir hayat yaşıyorsa, Kur'an'ın öngördüğü İslami bir hayatı yaşıyor demektir.

Kur'an'da öngörülen bu ilkeleri yaşayabilmesi için bir insanın, öncelikle hür iradesine bağlı bir tercihle vahyi kabul etmesi, daha sonra da Kur'an'da yer alan bilgileri öğrenmek suretiyle hayatına taşıması gerekmektedir. Belki de Kur'an'ın ilk vahyinin "oku!" olması, bu gerçeği hatırlatmak içindir. Zira bilgi elde etmenin en emin ve en sağlam yolu okumak olduğuna göre Kur'an'ın, insanı böyle bir emirle sorumlu tutmasında şaşılacak bir durum yoktur. Asıl şaşılacak durum ise Kur'an'ın bu ve benzeri emirleri ve bilenlerle bilmeyenleri bir tutmayan evrensel ilkesine rağmen Müslümanların, okumamaları ve Kur'ani bilgileri elde etmek için çaba sarf etmemeleridir.

Kur'an'da yer alan bilgileri "değer" açısından ele alacak olursak, bu bilgilerin merkezinde iman olduğunu, sonra sırasıyla, ahlak, ibadet, hukuk ve varlık âleminin bilgilerinin geldiğini görürüz. Zira bu değerlendirme, Kur'an'ın tenzil yönteminin orta-

ya çıkarttığı bir durumdur. Bu yönetime göre Mekke’de inen ayetlerin içeriği, iman ve ahlaki konular iken; Medine’de inen ayetlerin içeriği ise genel anlamda ibadet ve hukukla alakalıdır.

Bu değerlendirmede, doğrudan imanla alakalı olmamakla birlikte varlık âlemine ait bilgiler, imanın ana konusunu teşkil eden Allah’ın varlığına/eşsizliğine işaret eden ve insanı, düşünme ve araştırmaya sevk eden araç bilgiler olma özelliğini taşımaktadır. Bir başka ifadeyle bu bilgiler, iman, ahlak ve ibadet kavramları dışında kalan fakat insanın, dine dönüşü ve hayatını kolaylaştırıcı özelliklere sahip, dolayısıyla da halifelik sorumluluğunu yerine getirmesini sağlayan bilgilerdir. Verilen bu bilgiler ışığında toplumları değerlendirdiğimizde, İslam âleminin, kullukta; Batı âleminin ise halifelikte daha önde olduğu görülmektedir.

İnsanlık konumuna gelince, bazı alanlarda, Müslümanların; bazı alanlarda ise Batılıların ileride olduğu gerçeği ile karşılaşmaktadır. Mesela, aile kurumu ve aile içi ilişkilerde, Müslümanlar; trafik kuralları ve zamana uyma konumunda ise Batılılar daha öndedir. Bunun da nedeni, insanı ve ona yönelik bilgileri içeren Kur’an’ı bir bütün olarak ele alamayışımız ve bir bütünlük içinde sistem kuramayışımızdır. Olumsuz ve eksik yönleri olsa da Batı, insan hayatını hedefleyen sistemler kurmuş ve bu sistemlere insanların da uymalarını sağlamıştır. İslam âleminde ise kurulan sistemler, bütünlükten ziyade alanlara yöneliktir ve genellikle de konulan kurallara insanlar uymamaktadır.

Bu sebepledir ki Resulullah’ın temsil ettiği Kur’an insanı olma, yerini zamanla, fıkıh ve tasavvuf insanı olmaya terk etmiştir. Dolayısıyla da Müslüman, Kur’an insanı olma yerine, Kur’an’a dayalı sistemlerden birinin müntesibi olmayı tercih etmiştir. Bu da insan hayatını hem parçalamış hem de insanı bütünlükten uzaklaştırmıştır.

Kur’an-ı Kerim, iman eden her insan için bir din kitabı olduğu kadar içinde, kıssalar, darbımeseller ve ibret verici varlık

olaylarının da anlatıldığı bir öğüt kitabıdır. Onun amacı, her alanda insana yol göstermek ve verdiği bilgilerle insanı uyarmaktır. Ne var ki öğüt, akılsız bir insanı akıllı yapmaz, fakat akıllı insanı harekete geçirir. Bu sebeple Kur'an'ın temel fonksiyonlarından biri de insanı uyarmak (inzar) ve onun harekete geçmesini sağlamaktır.

Kur'an bu fonksiyonunu, geçmişte fıkıh, kelam, tasavvuf ve felsefe alanlarında icra etmiş ise de Kur'an-bilim ilişkisi alanındaki fonksiyonunu, -7. asır ila 12. asır arasında geçen beş asırlık bir zaman dilimi hariç- sekiz asır icra edememiştir. Bununla birlikte 19. asrın sonları ile 20. asrın başlarında meydana gelen sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik sebepler, Kur'an'a, hem bu alanda yeniden fonksiyon icra edeceği bir ortam ve imkân hazırlamış hem de bilimsel anlamda Kur'an'a yönelişlerin yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Genel anlamda Kur'an-bilim ilişkisi, Kur'ani bilgilerin bilinmesi ve hayata aktarılmasını zorunlu kılarken; özel anlamda ise insanın, konumundan kaynaklanan sorumluluğu gereği varlık âlemini tanıması, bilmesi ve onda yer alan ilahî kanunları keşfetmesi ve böylece hayatını kolaylaştırıcı bilgilere de sahip olmasını gerektirmektedir. Nitekim bu alanda, pek çok Müslüman bilim adamı, yeteneği ölçüsünde Kur'an'ın daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacak araştırmalar yapmış ve eserler yazmıştır.

Bir bilim adamı olarak benim de sahip olduğum formasyon ölçüsünde yazdığım kitaplar ve makaleler ile bu alana kısmen de olsa katkılarımla olmuştur. Dolayısıyla Kur'an-bilim ilişkisi, mahiyeti ve sorunlarını ele alan ve konusu yine Kur'an olan diğer çalışmalarımı bir kitap hâlinde okuyucunun istifadesine sunma isteği, *Kur'an ve Bilim* adlı bu kitabı, yayın hayatına kazandırmıştır.

Bir bilim adamı için yaptığı çalışmaların basılıp gün yüzüne çıkmasından daha mutluluk verici bir şey yoktur. Zira "Sel gider,

kum kalır.” Bu nedenle ilim denizinde bizim de bir kumumuzun bulunması, elbette mutluluk vesilesi olmuştur. Dolayısıyla bu mutluluğa vesile olan aziz dostum Ömer Ziya Belviranlı’ya teşekkürlerimi, verdiği nimet ve lütuflar için de Yüce Rab’bime hamd ve şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Celal KIRCA
15 Ocak 1996 Kayseri